

1950 m. gegužės 9 d. Prancūzijos užsienio reikalų ministras Roberas Šumanas (*Robert Schuman*) pakvietė Prancūziją, Vokietiją ir kitas Europos šalis suvienyti savo sunkiąją pramonę – anglies ir plieno gamybą. Šios šakos buvo svarbiausios karo pramonėje. Pagrindinė plano idėja buvo tokia: tas, kas nekontroliuoja anglių ir plieno gamybos, nebus pajėgus kariauti. Netrukus prie plano prisijungė Italijos, Belgijos, Liuksemburgo ir Nyderlandų vyriausybės. 1951 m. balandžio mėn. šešios valstybės Paryžiuje pasirašė susitarimą dėl Europos anglių ir plieno bendrijos steigimo. Taip Europa pradėjo įgyvendinti taikos iniciatyvą. R. Šumano pasiūlymas laikomas dabartinės Europos Sąjungos užuomazga. 1985 m. Europos Sąjungos vadovų aukščiausiojo lygio susitikime Milane buvo nuspręsta gegužės 9 d. švęsti kaip taikos, Europos dieną. Artėjančios šventės proga paprašėme Europos Parlamento narių rinktų Lietuvoje atsakyti į keletą klausimų. Pirmasis atsiliepė Juozas Olekas.

Ką Lietuva davė Europos Sąjungai ?

Per 16 metų narystės Europos Sąjungoje Lietuva tvirtai įnešė savo kultūrą, istoriją ir atvėrė papildomą rinką. Lietuvos žmonių kūrybiškumas yra taip pat ypatingai svarbus, jis papildė bendrą Europos kūrybinį potencialą. Lietuva įnešė ir ypatingai reikšmingų inovacijų, turime nemažai startup'ų, kurie prisidėjo prie Sąjungos inovacijos bei tobulėjimo, mūsų specialistai yra ypatingai gerai vertinami visoje ES. Galiausiai, Lietuva papildė Europos Sąjungos įvairovę, kuri yra didžiausia mūsų bendrijos vertybė, tai atsispindi ir ES šūkyje: „Suvienijusi įvairovę“.

Ką ES (nekalbant apie pinigus) davė Lietuvai ?

ES pasidalino savo patirtimi ir savo kultūrinėmis vertybėmis, kuri jaunai Lietuvos demokratijai buvo ir yra ypatingai svarbi. Bendrija taip pat atvėrė jaunajai kartai galimybę laisvai judėti po daugiau kaip šimtą kartų didesnę bendrijos teritoriją, susipažinti su skirtingomis kultūromis bei įgyti skirtingą, ypatingai aukštos kokybės aukštąjį išsilavinimą, prie to ženkliai prisidėjo ES „Erasmus+“ programa. Taip pat, bendrija suteikė svarbią galimybę mūsų verslui realizuoti savo potencialą didesniu mastu, didesnėje rinkoje.

Prisimenu, prieš narystę ES Lietuva buvo šaltesnė, vargingesnė ir su žymiai mažesnėmis galimybėmis, brangesniu bet kokio siekio įgyvendinimu. Ar tai būtų mokymo programos, ar ligoninės, keliai, žemės ūkio technika, technologinis ar ekonominis tobulėjimas. Viskas prieš tai atrodė daug sudėtingiau. Vis dėl to, negaliu nutylėti ir ekonominės dalies. Be Europos pagalbos žmonės nebūtų galėję įgyvendinti daugelio projektų. Parama, kurią suteikė Europa

Lietuvai buvo ir yra kertinė. Pavyzdžiui, keliaujant Europoje nepamatysime tiek naujos žemės ūkio įrangos, kiek galime išvysti Lietuvoje. Taip pat, kiek miestelių gatvių, pastatų, šildymo sistemų yra renovuota, daugelis jų yra Lietuvos narystės ES rezultatas.

Taip pat, visi tyrimai rodo, kad mes labiausiai esame palaikantys Europos Sąjungos projektą ir tai pasako ypatingai daug. Žinoma, kiekvieno širdy yra dvilypis jausmas – norime didžiuotis lietuvybe, kadangi nedaug jos turėjome per praėjusį šimtmetį, didžiąją dalį laiko buvome okupuoti, tad norisi pabūti ir lietuviu, laikyti rankoje litą, bet Lietuvos gilėjanti ekonominė integracija yra solidarumo ir abiejų pusių darbo rezultatas. Džiaugiuosi, kad branginame ne tik ekonominę narystės dalį, Lietuvoje iš lėto kinta ir kultūra, per ganėtina trumpą laiką mūsų žmonės tampa vis atviresni įvairovei, kuria mes, kaip europiečiai, didžiuojamės.

Siekiame, kad Europa būtų vieningesnė, net ir šių dienų įvykių fone, vienas pavyzdžių yra sveikatos apsauga, kuri turėtų tapti tolygiai kokybiška, vieninga visoje Sąjungoje, lygiai taip pat padorių atlyginimų galimybės žmonėms, vieningai kokybiška studijų sistema. Per ateinančius metus turime toliau dirbti, siekiant pasimokyti iš geriausių pavyzdžių ir sukurti europinį gyvenimo standartą, to mūsų bendrijoje vis dar trūksta. Manau kad po septyniasdešimt ar po šimto septyniasdešimt metų mes išsaugosime ir savo kalbą, ir pasididžiavimą istorija, kultūra – būsimie lietuviai europiečiai.

Iki pandemijos pradžios taip ir nepavyko susitarti dėl naujo ES biudžeto. Užklupusi pandemija ir ekonominė krizė tikriausia smarkiai pakoreguos ir taip nepalankų Lietuvai biudžeto projektą. Kaip manote koks jis bus ? Ar smarkiai pasikeis?

Naujasis biudžeto projektas bus palankesnis ne tik Lietuvai, bet ir visoms ES šalims. Esu įsitikinęs, kad jis bus didesnis, o jo naudą ir reikalingumą supras ir tos valstybės kurios prieštaravo: mums reikia daugiau bendrų europinių finansų.

Paprastas pavyzdys yra vakcinų klausimas COVID-19 kontekste. Būtų gerai, kad jis būtų sprendžiamas ES lygiu, o ne paliktas kiekvienos šalies pastangoms. Daugelyje sričių veikdami drauge galime būti daug stipresni. Europos Parlamente siūlėme, kad daugiametėje finansinėje perspektyvoje šalių – narių įnašas į bendrą biudžetą būtų ne 1% nuo šalies BVP, o 1,3%, šios diskusijos tampa daug realesnės nei prieš pandemiją. Kuo turėsime didesnę bendrą ES biudžetą, tuo bus sėkmingesnis Europos projektas.

Šiuo metu susiduriame su akistata: valstybės, kurios nenorėjo Europos Sąjungai patikėti tam tikrų politikos sričių, kaip sveikatos apsauga, šiuo metu beda pirštais į Sąjungą ir sako, kad niekas nedaroma, prašo pagalbos. Žinoma, kad ES daro viską, kad padėtų, visos mūsų

institucijos ir žmonės jose dirba 24/7, kad padėtų kiekvienai šaliai, kiekvienam žmogui. Bet to negana. Mes kaip politikai, kaip visuomenė turime imtis iniciatyvos ir suprasti, kad suteikdami ES daugiau galių, daugiau finansų atversime duris bendram darbui, bendroms patirtims, kurios kai kuriuose sektoriuose yra kertinės – be žinių ir patirties ar be atitinkamų finansų judėti pirmyn – tiesiog neįmanoma. Dviratis jau išrastas.

Šiuo metu turime sudėti šalių žinias ir finansus ir padėti tiems, kurie yra labiau nukentėję. Daugelis mėgstame sėsti į pigų lėktuvo skrydį, nukeliauti į Italiją ar Ispaniją, praleisti ten atostogas. Bet turime prisiimti ir atsakomybę: padėti šioms šalims, kuriose šimtai tūkstančių prarado savo artimuosius, kur klimato kaita naikina visų branginamą Veneciją. Jei šį kartą labiau nukentėjo pietų valstybės, turime padėti. Jei nutiks nelaimė šiaurei, tuomet šiaurės šalys gaus lygiai tokią pačią pagalbą. Turime suprasti, kad nelaimės mes nepasirenkame, laimę ir džiaugsmą galime susikurti patys, bet nelaimė dažniausiai ateina nelauktu metu ir tam reikia pagalbos ir specialių priemonių. Aš vis, kaip medikas, miniu retų ligų pavyzdį, kadangi valstybės narės tiesiog neturi pakankamai patirties šioje srityje. Kodėl vienu šalių žmonės turi kovoti su ligomis ir nesulaukti kvalifikuotos pagalbos, kai kitos šalys turi praktikas ir įrankius su jomis kovoti? Jei sudėtume pastangas, patirtis ir finansus į vieną krūvą, tuomet visi ES piliečiai galėtų gauti tolygią, vienodomis žiniomis grįstą pagalbą. Norisi visiems palinkėti daugiau solidarumo.

Kokia Jūsų manymu bus pokrizinė Europa ?

Tikiu, kad bus tam tikrų kultūrinių bendravimo pasikeitimų. Pradedant nuo technologijų: įpratome daugeliu atvejų, jei įmanoma, dirbti nuotoliniu būdu, bendrauti ir rengti renginius „online“. Atviras klausimas: galbūt tai prisidės prie kelionių sumažėjimo, gal skrydžių bus mažiau? Vienas iš didžiausių faktorių, skatinančių klimato kaitą yra aviacija, tad Europa taptų švaresnė, jei atkreiptume dėmesį į tai, kad kartais galime išvengti kelionės. Bet kalbant apie ateities planus – ambicijos jokių būdu neturėtų mažėti.

Jei norime įgyvendinti Europos žaliąjį kursą, tai visos priemonės apie kurias kalbėjome išlieka tinkamos, bet, akivaizdu, kai kurie gyvenimo pasikeitimai, tempo sumažėjimas savaime prisidės prie aplinkos švarėjimo ir klimato kaitos stabdymo. O ar spausime ranką ar linktelsime, ką daro mūsų tolimi rytų kaimynai Japonijoje, tikrai bus labai įdomu – galbūt pasimokysime iš šių skirtingų kultūrų. Galbūt ir drąsiau užsidėsime kaukę, kilus ne tik pandemijai, bet ir paprasčiausiam gripui, kadangi dėvima kaukė gali padėti sustabdyti infekcijos plitimą. Tikiu, kad išmoksime pamokas ir būsime ambicingesni nei buvome prieš tai, ne atvirkščiai, priešakyje – šviesi ateitis.

Europos dienos proga noriu palinkėti nuoširdaus solidarumo, jo mums visiems reikia

Juozas Olekas: Europos dienos proga noriu palinkėti nuoširdaus solidarumo, jo mums visiems reikia labiau nei bet kada anksčiau

labiau nei bet kada anksčiau. O labiausiai jo reikia mūsų giminaičiams, draugams, bendradarbiams, kaimynams ar pažįstamiems – visi su šia epidemija ir jos sukeltais iššūkiais kovojame skirtingai, tad dažnai paprastas pokalbis, vaizdo skambutis ar šypsena gali nuraminti, padėti. Nepamirškime vieni kitų. Pradžioje kalbėjau apie mūsų – lietuvių – kultūrą, šiuo metu pats metas parodyti kokie užjaučiantys ir empatiški esame, vienybė ir solidarumas yra ypatingai didelė mūsų kultūros dalis. Su Europos diena!

